

בס"ד

"נְטִילַת יָדַיִם"

מִי יְהוּדִי וּמִי גּוֹי

~~~~~

דְּמָא בֶּן נְתִינָה

כיתות א' - משפטים - תשע"ד

"תלמוד תורה" כלל חסידי מודיעין צילית

"נְטִילַת יָדִים"

מִי יְהוּדִי וּמִי גוֹי

לפְּנֵי שְׁנַיִם רַבּוֹת שְׁלֹטוֹ בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל נִכְרִים,
שֶׁלֹּא מֵעַם יִשְׂרָאֵל (יוֹנִים אוֹ רוֹמִיִּים), עוֹבְדֵי
אֱלִילִים הָיוּ הַנִּכְרִים הַלֵּלוּ, וּגְזֵרוֹת קָשׁוֹת גָּזְרוּ עַל
יִשְׂרָאֵל. כָּל רְצוֹנָם הָיָה שְׁנֵהֲיָה דוֹמִים לָהֶם בְּכָל,
לֹא נִתְפַּלֵּל אֶל הַשֵּׁם וְלֹא נִשְׁמַר אֶת מִצְוֹת
הַתּוֹרָה. לָכֵן הִכְרִיזוּ וְצִוּוּ:

אַתֶּם הַיְּהוּדִים, מִכְּרָחִים לֵהְיוֹת כְּמוֹנוּ,
לְהִתְלַבֵּשׁ כְּמוֹנוּ, לְהִסְתַּפֵּר כְּמוֹנוּ וְאִף לֶאֱכֹל
כְּמוֹנוּ בְּשָׂר דָּבָר אַחֵר! אָסוּר לְהִרְאוֹת וּלְהִתְנַהֵּג
כְּמוֹ יְהוּדִי! מִי שֶׁלֹּא יִשְׁמַע בְּקוֹלֵנוּ - יִהְרָג!

יְהוּדִים רַבִּים פָּחְדוּ מְאֹד, הִתְחַבְּאוּ אוֹ
הִתְחַפְּשׁוּ כְּגוֹיִים, כְּדִי שֶׁלֹּא יִכִּירוּ אוֹתָם.

בְּזִמְנֵן הַהוּא חֵי יְהוּדִי, בְּעַל מִסְעָדָה. גַּם הוּא
פָּחַד מִפְּנֵי הַגְּזֵרָה הָרָעָה, אֲךָ בְּכָל זֹאת לֹא רָצָה
לְמַכּוֹר בְּשָׂר טְרִיפָה לַיְּהוּדִים. מָה עָשָׂה? בִּפְנֵה

אחת של מטבחו בשל בסתר בשר כשר ובמקום
אחר בשל, בגלוי, בשר טריפה. וסימנים מיוחדים
היו לו, שרק הוא ידע אותם, להבחין בין הכלים,
שלא יתחלפו.

אורחים רבים אכלו במשך היום במסעדה,
יהודים ונכרים. ואיך יכל בעל המסעדה לדעת,
מי יהודי ומי נכרי? הלא לא היה יכל להכיר את
כלם, וגם לשאל את האורחים לא יכל, פן ילשין
עליו מישהו מן האורחים הנכרים. אסור היה
ליהודי להיות ניכר בזקן או בפאות, בכובע או
בבגד שונה. כל האורחים נראו כמו נכרים. ואיך
יכל בעל המסעדה להכיר?

סימנים היו לבעל המסעדה גם לזה: כאשר
נכנס אורח, התבונן בו בחשאי (בסתר, בסוד),
ואם ראה, שהוא נוטל ידיו לפני האכל ומברך,
ידע שיהודי הוא והגיש לו בשר כשר. ואם
האורח לא נטל ולא ברך, ידע שנכרי הוא, ונתן לו

בָּשָׂר טְרִיפָה. הַנִּכְרִים לֹא הִרְגִּישׁוּ בְּסִימָנִים
הָאֵלֶּה, כִּי לֹא יָדְעוּ שְׂמִצּוֹה לְטַל יָדִים וּלְבָרֶךְ.

יוֹם אֶחָד נִכְנַס יְהוּדֵי לַמַּסְעָדָה וְהִתְיַשְׁבּ לִיד
אֶחָד הַשְּׁלַחֲנוֹת הַפְּנוּיִם בְּלִי לְטַל אֶת יָדָיו. רָאָה
אוֹתוֹ בַּעַל הַמַּסְעָדָה וְחָשַׁב אוֹתוֹ לְנִכְרִי. בְּכָל זֹאת
הִתְבוּנָן בּוֹ עוֹד, שָׁמָּה יִרְאֶה אֶת שְׂפָתָיו
מִתְנוּעָעוֹת, כְּשֶׁהוּא מְבָרֵךְ בְּלַחֲשׁ. אֲךָ הָאִישׁ נִגַּס
מִן הַפֶּת לֵלֹא בִּרְכָה. עָכְשׁוּ הָיָה בַּעַל הַמַּסְעָדָה
בְּטוֹחַ, שְׂאוּרֵחַ זֶה אֵינָנוּ יְהוּדִי. בְּיוֹם הַזֶּה הִבִּיאוּ
לוֹ בָּשָׂר "דְּבַר אַחֵר" לַמְּכִירָה וְהוּא חָשַׁב: "לְנִכְרִי
זֶה אוֹכֵל לָתֵת מִן הַבָּשָׂר הַהוּא" אָמַר וְעָשָׂה
וְהִגִּישׁ לוֹ, וְהָהוּא - אָכַל.

כְּאֲשֶׁר גָּמַר אֶת סְעוּדָתוֹ, נִגַּשׁ אֵלָיו בַּעַל
הַמַּסְעָדָה לַעֲשׂוֹת עִמּוֹ חֲשֻׁבוֹן:

וּבֵינָן, אֲכָלֶת בָּשָׂר וּפֶת לֶחֶם. חֲתִיכַת הַבָּשָׂר
עוֹלָה עֲשָׂרָה כֶּסֶף וְהַפֶּת...

מה?! הפסיק אותו האורח. "עשרה כסף"
הלא רק אתמול שלמתי עבור מנה כזו שמונה
כסף, והיום אתה מבקש עשרה?!

"הבשר שאכלת היום היה בשר "דבר אחר",
וזו עולה יותר ביקר" ענה בעל המסעדה.

כאשר שמע האורח מלים אלה, נדהם ונבהל
כל כך עד ששערות ראשו הסתמרו (נעמדו).
הוא הסתכל מסביב, אם אין איש שומע אותו,
ולחש לאזניו של בעל המסעדה:

"יהודי אני. והאכלת אותי בשר "דבר אחר",

נבהל גם בעל המסעדה. כמה טרחות טרח,
שלא להביא יהודי לידי עבירה של מאכלות
אסורים, ועכשו קרה לו מכשול כזה! בכעס
ובצער ענה לארח גם הוא בלחש:

וכיצד יכלתי לדעת? כשראיתי אותך אכל פת
ללא נטילת ידים וללא ברכה, חשבתי שאינך
יהודי!

מָאָד מָאָד הַצֵּטֶעַר הַיְּהוּדִי עַל הָעֲבָרָה הַקָּשָׁה
שָׁעָבֵר, מִפְּנֵי שֶׁהִתְרַשֵּׁל וְלֹא נָטַל יָדָיו וְלֹא בִרְךָ.
עֲצוּב וּמִבִּישׁ יָצָא מִן הַמִּסְעָדָה..

דָּמָא בֶּן נְתִינָה

עד היכן כיבודם: שאלו את רבי אלעזר עד
היכן כבוד אב ואם? אמר להם: ולי אתם
שואלים? לכו ושאלו את דמא בן נתינא.

דמא בן נתינא היה גוי שר העיר אשקלון, כל
בני העיר כבדו אותו עד מאד.

לדמא היתה אמא אשר דעתה נטרפה עליה.
פעם אחת ישב דמא בין גדולי רומי כשהוא
לבוש בבגדי פאר, לפתע באה אמו, דחקה את
האנשים הצדה, התקרבה אל דמא, קרעה את
בגדיו, הכתה אותו בנעלה על לחיו וירקה בפניו.
דמא קבל באהבה את המכות המבישות, ולא
היה אומר לה אלא "מספיק אמא". והנה, דבר
נורא! תוך כדי שאמו מכה אותו נפל הנעל מידה
של האם. מיד התרומם דמא מכסאו, התכופף
והרים את הנעל, הגישה אל אמו ואמר: "הנה
הנעל, אמא, אין את צריכה להתכופף ולהרים

אותה". זוהי דגמת כבוד האם של דמא בן
נתינא.

והכבוד אב כידוע, שבזמן שאבדה אבן יקרה
מהחושן, אשר לא מצאו החכמים היכן לקנות
אבן במקומה, עד שנודע להם על דמא זה שיש
לו באוצרותיו אבן יקרה זו. באו חכמים והציעו לו
שימכר להם את האבן בדמים יקרים, ודמא
הסכים, אלא כשהלך להביא את האבן מהתבה
בה היה שומר את האבנים, חפש את המפתח
לתבה, ומצא שהמפתח מונח מתחת ראשו של
אביו שהיה ישן. ולא רצה בשום אופן להעירו
(למרות שנכרי היה). בתחלה חשבו חכמים
שאולי אומר כך מפני שרוצה שישלמו לו יותר,
והציעו לו יותר זהב.

ישנם כמה דעות עד כמה הוסיפו. בגמרא
מובאות שתי דעות: חד סבר שהציעו לו ששים
רבוא דינרי זהב. וחד סבר שהציעו לו שמונים
רבוא.

וְאוּלָם לֹא שָׁנָה דָּמָא אֶת דַּעְתּוֹ וְהָיָה מוֹכֵן
לְהַפְסִיד סָכּוּם גָּדוֹל כָּזֶה, וּבִלְבָּד שֶׁלֹּא יַצַּעַר אֶת
אָבִיו. רְאוּ הַחֲכָמִים שֶׁלֹּא יִמְכֹּר לָהֶם בָּשׂוּם אֶפְסָן,
יֵצְאוּ לְדַרְכָּם לַחֲזֹר בְּפָחִי נָפֶשׁ.

זָמַן קָצֵר לְאַחַר מֵכַן הַתְּעוּרָר הָאֵב מִשְׁנָתוֹ,
לָקַח דָּמָא אֶת הַמִּפְתָּח, פָּתַח אֶת הַתְּבָה, הוֹצִיא
אֶת הָאֵבָן וְרָץ אַחֲרֵי חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל לְהַשִּׁיגָם.
כְּשֶׁהַשִּׁיגָם רָצוּ חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל לָתֵת לוֹ כָּפִי שֶׁהִצִּיעוּ
בְּאַחֲרוֹנָה, אָמַר לָהֶם: תָּנוּ לִי כָּפִי שֶׁהִצַּעְתֶּם
בְּרִאשׁוֹנָה, אֵינִי רוֹצֶה לְהַרְוִיחַ מִכֶּן שֶׁכִּבַּדְתִּי אֶת
אָבִי.

לְשָׁנָה אַחֲרֵת, נָתַן לוֹ הַקֶּב"ה שְׂכָרוֹ שְׁנוּלָדָה לוֹ
פֶּרֶה אָדָמָה בְּעֶדְרוֹ, שָׂזָה הִיָּה דְּבַר נָדִיר וְנִכְנָסוּ
חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל אֲצִלוֹ וְשָׁלְמוּ עָלָהּ מִחִיר יָקָר.

